

**Hvem
er jeg?**

**Rita Tærud (47) fra Eidsvoll
har en dramatisk livshistorie:**

Jeg ble solgt for 40 kroner

— Jeg ble solgt for 40 kroner — på falske papirer! Jeg var 11 år gammel...

Falske papirer og løgner har ført til at Rita Tærud har mistet arven etter både mor og far — og retten til et familienavn. — Hadde jeg ikke vært gift, ville jeg ha vært navnløs, forteller hun.

Hjemløs, arveløs, rettsløs... Rita Tærud (47) fra Eidsvoll har en usedvanlig dramatisk livshistorie. Allerede fra den dagen hun ble født, ble hun et uskyldig offer for de voksnes løgner og maktbegjær. Rita var bare noen dager gammel da hun ble satt bort til fremmede. Til gårder, barnehjem og barnepensjonater.

— Legdebarn kalte man slike som meg, forteller Rita. — Det var betegnelsen på foreldreløse barn som ble plassert på forskjellige gårder rundt om i landet. Og min vandring fra gård til gård, fra barnehjem til barnehjem, har skapt store sår i sinnet mitt.

Men det er ikke bare barneårene som var vonde for Rita. I alle år har hun slåss mot en mur av rykter, falske papirer og fortielser. Hun har kjempet for å skille sannhet fra løgner og oppspinn. Og drivkraften har hele tiden vært å finne ut av hvem hun egentlig er.

Ritas kamp har også vært en kamp mot staten. En kamp hun først vant, men siden tapte...

Bortsatt som nyfødt.

Vi møter Rita hjemme på gården på Eidsvoll. Her bor hun med ektemann og to voksne sønner. Intervjuet finner sted i hennes «dukkestue», et lite uthus som Rita har innredet selv. Her kan hun sitte uforstyrret med sine tanker og gjøremål. Rita har alltid hatt stort behov for å være alene.

På kommoder, bordet og sengen er det plassert små dukkelignende skikkelser — eller «tusser» — som Rita kaller dem. Dem har hun laget i ledige stunder. Tussene er hennes medhjelpere. Helt fra hun var liten har hun følt at disse skapningene har vært små venner i en nådeløs og kald verden.

— Jeg ble født på Rikshospitalet i november 1944, begynner Rita. — Mor var en ung skoleelev fra Nord-Norge, far var gårdbruker fra Telemark. Jeg ble født utenfor ekteskap. På forhånd hadde mor og far avtalt at han skulle ta seg av meg den første tiden, mens hun gjorde ferdig sin utdanning i hovedstaden.

Avtalen var at Ritas far skulle hente barnet en måned etter fødselen.

Mens moren ligger på fødestuen, blir hun oppsøkt av det hun kaller «to Quisling-SS'ere». De forteller at mannen hennes allerede er gift og har barn i ekteskap. Hun får videre opplyst at han ikke eier den gården han bor på og at han er uten fast inntekt. De viser henne en erklæring som bekrefter disse opplysningene.

Erklæringen er falsk. Men Ritas

mor tror på den. Hun blir redd; føler seg truet. Hun har vært med i motstandsbevegelsen og frykter for sitt liv. I panikk leverer hun Rita til en medfødende og går selv «under jorden».

Da faren kommer for å hente Rita, er både mor og barn borte.

Rita er blitt satt bort til fremmede.

«Nazi-unge».

Det aller første jeg kan huske, er at andre barn mobber meg, fortsetter Rita. — Jeg blir hånet og spyttet på, kalt nazi-frø og tyskerunge. De voksne er ikke stort bedre, de straffer meg fysisk i tillegg.

Trøsten finner Rita hos dyrene på gården, og i naturen. Og i skogen får Ritas fantasi fritt spillerom. Her skaper hun «tussene», de små, gode skapningene som hun kan betro seg til og få beskyttelse av. Hun drømmer også om en storebror som kan beskytte og forsvare henne mot de voksne. Men en slik gutt eksisterer ikke i virkeligheten. Rita må ta imot slag og spark, uten styrke og rett til å ta igjen. Hun er jo bare et legdebarn...

— Men det fantes et lyspunkt, forteller Rita. — Den første voksne

som jeg får et fortrolig forhold til, er en 18 år gammel sommervikar på barnepensjonatet hvor jeg bor. Jeg tror den unge kvinnen er moren min og kaller henne da også for «mamma».

En dag er vi på badetur. Hun får krampe i vannet og drukner. Jeg vil aldri glemme redselsskrikene hennes.

Etter den dagen klarer ikke Rita å uttrykke seg skikkelig. Hun begynner å stamme og stottere. Hun blir også vrang og rampete — og uten tillit til noe menneske.

Solgt for 40 kroner.

Da Rita er syv år gammel, taper moren hennes opp på barnehjemmet for å hente jentungen. Rita stritter imot. Hun vil ikke bli med en fremmed dame. Hun stoler ikke på henne. Men Ritas heftige protester hjelper ikke, den lille piken må bare følge med.

Moren har giftet seg med en svensk mann og driver et pleiehjem. — Jeg følte en sterk antipati mot min stefar fra første stund. Det ble likevel bestemt at han skulle adoptere meg, til tross for mine ville protester. Jeg var bare 11 år, og ingen hørte på et lite barn.

— Jeg vokste opp uten mor og far. Barnehjem, barnepensjonater og forskjellige gårdsbruk var mine hjem i barndommen. Det eneste jeg har fra disse årene, er denne tegningen, som visstnok skal være meg på et eller annet barnehjem, forteller Rita Tærud.

NUREPORTASJE

Foto:
Petter
Berg

Tekst:
Knut
Hovind

Rita, syv år gammel. Hun er blitt hentet hjem til sin mor og har dratt på sommerferie med moren og hennes familie. Men Rita er et redd og mistroisk barn, skadet på kropp og sjel...

◀ **«Let, Rita! Let til du finner sannheten!» sa mamma til meg før hun døde. Vi skjønnte begge at falske papirer hadde ødelagt vårt liv.**

— Navnet mitt er blitt fratatt meg. Staten har fortalt svart på hvitt at jeg er uten far. Rubrikken «far» på dåpsattesten skal stå åpen... Det er så absurd at man kan le av det hele, men egentlig er det dypt tragisk, sier Rita.

Adopsjonen kostet ham 40 kroner. Senere fikk jeg vite at han gjorde dette fordi jeg ikke skulle få arverett til mors eiendommer. Derfor kan man si at jeg ble solgt for 40 kroner.

I tiden mens jeg bodde hjemme, fikk jeg hele tiden høre at min biologiske far var «en slubbert og en forbryter». Han var en mann jeg ikke under noen omstendigheter måtte komme i kontakt med.

Rita bodde hos moren og stefaren til hun var 16 år gammel. Da

flyttet hun hjemmefra for å gå på skole. Hun ville stå på egne ben.

Møtet med faren.

Noen år senere begynner Rita å grave i fortiden for alvor. Hun har på følelsen at det er noe som ikke stemmer.

Hun finner ut at adopsjonen ikke er formelt riktig gjennomført. Hun får vite at to troverdige vitners utsagn hadde vært avgjørende for at hun kunne bli adoptert. Det var to lensmannsbetjenter som hadde

skrevet under på adopsjonserklæringen fordi de trodde at Ritas far var tysk — og død!

Da Ritas mor ligger på dødsleie i 1975, ber hun datteren om å fortsette å grave i fortiden. Hun begynner å forstå at falske NS-papirer har brakt ulykke over familien. «Let, Rita! Let til du finner sannheten!» sier hun.

Rita oppsøker sin far. Hun finner ham på den samme gården som de offentlige dokumentene viste at han aldri hadde eid.

— Far var en merkelig mann. Krigen hadde ødelagt ham. Under krigen ble han beskyldt for å være nazist; han hadde deltatt i arbeidstjenesten under krigen og vært offiser i Finlands-krigen. Far ble stilt for retten etter krigen og ble fullstendig frikjent. Han hadde heller aldri vært medlem av NS.

Men folkesnakket etter krigen stoppet ikke med det. Og det var også forklaringen på at jeg ble mobbet som «nazi-unge» under oppveksten.

Til tross for frikjennelsen, var far en knekket mann. Han hadde mistet livsgnisten, og gården hans forfalt.

Jeg besøkte ham flere ganger. Vi forsto begge etter hvert at falske papirer var årsaken til min ulykkelige oppvekst. Jeg spurte ham om de papirene som nazi-offiserene viste mamma på Rikshospitalet. Da fortalte far meg at gården en gang hadde vært i Quisling-slektes eie. Og det var tydelig at leden-

Rettsaken.

Etter farens død finner Rita dokumenter hos Bidragsfogden der faren tar på seg farskapet. Hun er lettet og lykkelig. Da er det altså ikke bare løst snakk, tenker hun. Jeg er virkelig hans datter! Han ønsket virkelig at jeg skulle arve ham!

Rita tok opp kampen mot staten. Hun ville oppheve stefarens adopsjon og få stemplet den som ugyldig. Den baserte seg jo på falske opplysninger.

Rita vant i Oslo Byrett våren 1988. Adopsjonen ble kjent ugyldig. Konsekvensen var at hun ble utpekt som arving til farens gård.

— Jeg ble inderlig glad. Ikke først og fremst fordi jeg hadde arvet, men fordi jeg hadde fått en far! stråler Rita.

Men gleden ble ikke langvarig.

Saken ble anket inn til lagmannsretten, som kom til stikk motsatt konklusjon. Her fikk hennes motpart, staten, medhold. Ritas papirer og beviser var ikke nok. Rettsavgjørelsen ble anket, men Høyesteretts kjeremålsutvalg avviste å prøve saken for høyeste domstol.

— Jeg tolker dommen dithen at det er lov å adoptere bort barn på falske papirer i Norge, sier Rita opprørt. — Det er slått fast at adopsjonen var ulovlig, samtidig er jeg fratatt mitt familienavn. Hadde jeg ikke vært gift, ville jeg ha vært navnløs!

Farens gård er i dag på fremmede hender. Men tapet av gården er mindre viktig for Rita. Det som er verre, er at hun har mistet sitt navn; mistet retten til å være sin fars datter.

Fortsatt en redd, liten pike...

Det er blitt sent i «dukkestuen». Rita har fortalt sin historie åpent og ærlig. Rundt oss sitter de små «tussene». De små vesenene som Rita alltid har sett på som hjelpere og venner.

På den ene veggen i dukkestuen henger en tegning av et sovende barn. Det skal visstnok forestille Rita i sengen sin på et eller annet barnehjem. Foruten to-tre fotografier er tegningen det eneste hun har fra barndommen.

— Selv om jeg i dag har et godt liv med mann og to barn, sitter redselsopplevelsene fra fortiden i meg. På mange måter er jeg fortsatt den lille, redde jenta på barnehjemmet. Hadde jeg vunnet saken mot staten, ville jeg ha hatt det lettere. Da hadde jeg i det minste fått en oppreisning etter alle de vonde årene, sier hun stille.

★ ★ ★

N.U. nr. 46-91

Når det gjelder Deres brev av 13. april 1985 med spørsmål om hvem som skal stå som Deres far på dåpsattesten, viser vi til Justisdepartementets beslutning om å oppheve adopsjonen av 14. september 1955.. Verken biologisk far eller adoptivfar kan oppføres i denne rubrikken, som følge av at adopsjonen er opphevet og at rettsforholdet til biologisk far ikke er gjenoppstått.

Utdrag av et brev fra Sosialdepartementet.